

EVANGELIKUS ÓRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Megjelenik hetenkint egy íven.
Kéziratokat, előfizetési díjakat, hirdetések szövegét és díját a szerkesztő-kiadó címére kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ-KIADÓ:
GEDULY HENRIK evang. lelkész,
NYÍREGYHÁZA.

A lap ára: Egész évre 12 K
Félévre 6 K
Negyedévre 3 K
Egyes szám ára 40 fillér.
* Hirdetés ára oldalanként 40 korona. *

TARTALOM-JEGYZÉK. Vezércikk: Mi van a valláseggyenlőségi Szövetséggel. Irta: *Jancsuskó László.* — Veszteségeink Amerikában Irta: *Ivics István.* — Nagyobb áldozatot kérünk a szórványbeli hívek lelkipályázásának előmozdítására. Irta *V. Z.* — Missiói szabályrendelet. Irta *Lombos Alfréd.* — **Belélet.** — **Pályázatok.** — **Hirdetések.**

Mi van a valláseggyenlőségi Szövetséggel?

— Levél a Szerkesztőhöz. —

Nagytiszteletű Uram!

A midőn b. lapja hasábjain merész elhatározással, ihletett szívvel megindította az ev. Szövetség nagyszerű eszméjét, sokan voltunk, kik hozsannával ajkunkon üdvözlöttük azt s lelkesedéssel, forró egyházszeretettől áthatva sorakoztunk a kibontott zászló alá. A közélet minden terén — fájdalom — diadalmasan előre nyomuló klerikalizmus elleni védgátat, sőt a jog, törvény és igazság fegyvereivel vértezett támadóját láttuk e mozgalomban. Magára hagyatott, ezernyi sebből vérző ev. egyházunk renaissancéát vártuk tőle; a közöny sirjából feltörő evangelium ragyogó napjának hajnalpirját hirdette nekünk az örvendetesen feltámadó ev. önérték és öntudat!

Ó, mennyi reményt fűztünk e mozgalomhoz!

Hittük, hogy az egy cél körül csoportosuló egységes ev. társadalom új életet teremt egyházi és, társadalmi, állami életünk minden vonalán.

Reméltük, hogy tengernyi könnyel és vérrel szerzett jogainkat győzelmesen védhetjük meg a sötét reakció szemérmetlen, jogot, törvényt taposó támadásaival szemben.

Álmodoztunk protestáns sajtóról, melyből mint valami szívből fog az ernyedett tagokba lüktetően áramlani az evangéliumi hit ereje és igazsága.

S ugyan kérem, hogy állunk ma?

Megvalósult-e valami abból, a mit hittünk, reméltünk és vártunk?

Vajjon az egész csak szalmaláng volt, felbuzdulás, mely mit sem eredményezett?

Hát valóban úgy van-e, hogy ev. egyházunkból kihalt a tetterő s legfeljebb álmodni tudunk dicsőt, nagyot, de alkotni nem?

Hej, pedig akkor igazán „megnehezült az idők viharos járása felettünk!”

De úgy hiszem, nem elég e felett sópánkodnunk, hanem kutatnunk kellene azokat az okokat, melyek e szégyenletes kudarcot előidézték.

Azt hiszem, nem tévedek, ha ennek okát az Ev. Szövetség eszméjét kisajátított Országos Valláseggyenlőségi Szövetségben keresem. Szó sincs róla, hazánk speciális viszonyai között, a hol minden felekezetenek kell védekeznie a klerikalizmus egyre terjedő hatalmával és befolyásával szemben, az ilyen szövetség is birhat létjogosultsággal, de miként azt a tapasztalat mutatja, ez egyelőre megvalósíthatatlan. S ha sikerülne is a klerikalizmus ellen harcolókat egyesíteni s mondjuk, ha sikerülne is itt-ott a reakció táborának túlkapásait erélyesen visszautasítani, ez ev. egyházunk helyzetén még sokat nem lendítene. Mert a szövetség eszméjében implicite befoglaltak gondolnám, hogy az *nemcsak a támadás visszaverésére, hanem saját magunk erejének teljes kifejtésére, ev. igazságunk diadalának biztosítására szolgáljon.* Ezt pedig a heterogén elemek közreműködésével sohasem érhetjük el.

Mert ne felejtjük el, hogy nemcsak a klerikalizmus ellensége a mi egyházunknak, hanem ép a klerikalizmus ellen küzdők között vannak oly irányzatok, melyek minden tétel vallást, minden pozitív hitet, minden a keresztyén világnézleten alapuló erkölcsiséget szintúgy perhorreskálnak s ezek ellen

szintoly irtó hadjáratot hirdetnek, mint a klerikalizmus ellen. Igaz ugyan, hogy ezek tudtommal nem csatlakoztak a szövetséghez, de már magát azt a gondolatot is erkölcstelennek tartom, hogy az ily elemekkel való szövetségzés lehetősége fennál! És különben is saját gyöngeségünknek volna az dokumentuma, ha nem válogatnók meg fegyvertársainkat s magunk is nyakig bele esnénk a jezsuita morál ezerszer elítélt tételébe: finis sanctificat media!

A ref. atyafiakkal való szövetségzéstől sem várhatunk kedvezőbb eredményeket, mert a praepotentia és velünk való brusque magatartás náluk úgy látszik iskola, mely egyre terjed.

Ne keressünk mi azért fegyvertársakat, sokkal szentebb ügyek és érdekek forognak kockán, hogysen oly allianceban egyesülhetnénk, melynek tagjai az első győzelem után egymást fogják felfalni! Hanem ébresszük fel ev. társadalmunknak a közöny által elaltatott erőit, hívjuk őket a szent harcba, adjuk ajkaikra lelkesítő énekül Luther s Gustav Adolf diadalmi énekeit s vigyük előtte lelkesülten, ihlettel, a legvégsőre készen ev. jogunk és igazságunk szeplőtelen zászlaját.

S ha valamikor, ép most van erre a legalkalmasabb időpont. A Borromaei encyklika oly inzultus, mely a leghigadtabb népeket is lángba borította. Németországban mindenütt nemcsak a tiltakozás szözeata hangzik fel, hanem a végleges leszámolás eszméje is mind hangosabbá válik. Az ottani mozgalom hullámai feltétlenül hozzánk is fognak átcsapni s hiszem, hogy az ott milliókat gyújtó szózat nálunk is visszhangra talál. Nagytiszteletüséged cikke Borromaeusról máris sokakat rázott fel lethargiájukból, de az egyszeri dozis nálunk még nem elegendő. Állandóan napirenden kellene tartani ezen ügyet, akkor talán felébredünk.

Gutta cavat lapidem non visa saepe cadens!

A jó, a végtelenül fontos ügy érdekében kérem Nagytiszteletüségedet, kísérelje meg mégegyszer a helytelen irányba került Ev. Szövetségi mozgalomnak szervezését. Indítson akciót b. lapjában, hogy egy adott napon, tán aug. hó első vasárnapján, tartsunk az istentisztelet után minden egyes egyházban tiltakozó közgyűléseket, hívjuk fel ezeken újból gyülekezeti tagjainkat az Ev. Szövetséghez való csatlakozásra, és ha már ezeken és ezeken leszünk, tartsuk meg adott napon és helyen ezerek bevonásával az országos jellegű

alakuló közgyűlést s tapasztalni fogjuk, hogy az ott kimondott szó kellő súlylyal fog bírni az egész közvélemény előtt s az ott kibontott zászló hirdetni fogja, hogy Magyarországon az ev. egyház még nem fejezte be missióját, hanem hivatva van a modern állami és társadalmi alakulásban vezérlő szerepet betölteni.

Áhitattal várjuk e történelmi nevezetességű napot!

Ha hivatalos vezéreink keszükbe veszik ez ügyet: annál jobb! De ha kötelességszerű megfontolásuk s nagyobb felelősségük érzete a várakozás álláspontját diktálja nekik: *legyeu Ön hivatott vezérünk!*

Sokan vagyunk, tán többen mint hiszik, kik várva várjuk a harci jelszót s lelkesedéssel, örömmel, bizakodva, reménykedve, hittel lessük azt a napot, melyen meg fog születni az egységes magyar evangéliumi társadalom!

Kiváló tisztelettel Nagytiszteletüségednek, Titel, 1910. július hó 1-én. Alázatos szolgája:

Jancuskó László,
ev. lelkész.

* * *

Minden t. olvasónk beláthatja, hogy ezen — engemet esetleges értékemen felül is magasan megtisztelő sorokra felelettel tartozom.

Feleletemet csak pár szóban foglalom össze. Hiszen maga e hozzám intézett levél is elismeri, hogy én mindent elkövettem a végre, hogy az országos evangélikus szövetség létesüljön. Nem rajtam múlt, de a négy millió magyar protestáns összetartása nagy érdekeinek általam is történt felismerésén, hogy az eleinte evangélikusnak tervezett szövetség később az országos protestáns szövetség eszméjének engedett tért. Az meg már legkevésbé múlt rajtam, sőt tudtomon és akaratomon kívül történt, hogy az ekként tervezett szövetség még később az országos vallás-egyenlőségi szövetség nevére, hitvallásos alap nélküli jellegét, szűkebbkörű egyházpolitikai irányzatát öltötte magára. Ám, habár ezen irányban alakult is meg, támogattam, mert a kevesebbet, a szűkebbkörűt is támogatom, ha egyháznak használ.

Alig féleve múlt annak, hogy az alapszabályok kormányhatósági jóváhagyást nyertek. Nem lehet tehát még itélnünk ez egyesülés eredményessége vagy eredménytelensége felől. Hogy eddigi működése nagy alkotásokra rámutatni nem tud, de sőt még annyira sem, a mennyit már ez aránylag rövid idő alatt is — főként a változó politikai áramlatok során — kifejtett volna, az már kézenfekvő, — sőt azt már magam is szövöttem lapunk egy nemrég megjelent számában.

Mindazáltal Jancsuskó testvéremet is és minden érdeklődő t. olvasónkat is tiszteletteljesen arra kérem, helyezkedjünk még egyelőre az elfogulatlan várakozás álláspontjára. Mondjuk — várjunk még egy fél-estendőt. Várjuk meg az év végét. És ha az O. V. E. Sz. ez idő alatt sem tud kézzelfogható eredményeket felmutatni, ám akkor térjünk vissza az Országos Evang. Szövetség eszméjének egyszer már elejtett fonálához. De akkor arra kérem a lelkes Jancsuskó testvér levelével egyetértő hittestvéreinket, reám ne bizzanak többet, mint az esetleg szükségessé válандó előkészítés munkáját. Egyszer már írtam az egyházunkban egyre szükségesebbé válандó munkamegosztás elvéről. Akkori gondolataimat most is csak ismételni tudom. Lehetetlen bármely elfoglaltabb lelkésztől (legyen akár püspök, akár esperes, akár jómagam) várni, hogy az ekképt egyszer megalakulandó és megalakult Szövetség vezetésének szálait kezében tarthassa. Oda egészen külön munkaerő, külön egész ember kell! Nekem pedig, ha a napnak nem 12, de 24 nappali órája volna, akkor is jutna mindenikre elegendő szellemi feladatom. Azért én az irántam eleve is tanúsított kitüntető bizalom iránt érzett teljes hálám mellett már most arra kérek mindenkit, hogy ha a végleges szervezés szüksége be fog állani, méltóztassanak arra teljesen alkalmas, más egyént bizalmukkal megajándékozni.

Geduly Henrik.

Veszteségeink Amerikában.

(Néhány sor Nagyt. Homola István lelkész ur cikkéhez)

Nagytisztelüt Homola István lelkész Úr „Veszteségeink az 1908. évben” című cikkét olvasva az „Ev. Órálló” 22-ik számában, s annak igazságait érezve, úgy gondolom, hogy én sem maradhatok nyugodtan.

A szomorú, s nagy veszteségeinket elsíró, búsan kongó vészharangok — szava hallására — úgy érzem nekem is meg kell ragadnom a harang kötelét, hogy egyetlen magyar evangélikus anyaszentegyházunk harangját én is megkondítva, figyelmeztessem az irányadó köröket arra a másik nagy veszteségre, mely ide át ássa rajongásig szeretett anyaszentegyházunk sírját, temetve abba mindazt, a mi a hithű kebelnek reménye, vigasza, s dicsősége.

Igaz az édes hazában sok-sok templom harangjának zokogó-síró hangja nagyobb körben hallszik.

Igaz az édes hazában anyaszentegyházunkat forrón szerető szívek és lángelmék által sugalt kiáltó szók nagyobb és sokkal többet tehető tömegek fásult érzését tudják meleggé varázsolni, és hathatós mentési munkára serkenteni.

Innen a tengeren túlról pedig csak egy templomnak kicsiny harangja panaszkodik, de egy kicsiny harangnak éles hangja, tőrnél mélyebben már evangélikus anyaszentegyházát szerető hívek szívébe, mert e kis harang legtöbbször temet, — temet majd mindent. — Temeti a könnyebb megélhetést kereső evangélikus hívek gyermekeinek meggyőződését, apáiktól öröklött

Luther-i hitét, temeti anyaszentegyházunk, még általam sem ismert, csak gondolt nagy veszteségét.

Innen a tengeren túlról lángelmék által sugalt észt meggyőző értekezést nem küldhetünk, — mert arra idő nincs — hanem az egyházát nagyon szerető sok-sok szívnek panasz sohaját s kesergő bánatát, szóval kinem fejezhető félelmének sikongó kiálását annál inkább.

Mert oda haza a temetést jelző és síró hangok — ha ezt meghallják — feltámadást hirdető örömhanggá változhatnak, de itt a kiáltás, pusztában hiában hangzó szó, mivel az egy kicsiny harang zúgását a testvér felekezet 51 harangjának győzelmet jelentő örömszúgása túl harsogja, mert itt a nagy temetést néző egy embernek őrvongó fájdalma hangját kiáltásával a testvér hajlékban mulatók ujjongása hallatlaná teszi. Világosan szólok.

Én, mint a Clevelandi O. első magyar ág. hitv. ev. anyaszentegyház lelkésze, New-Yorktól Chicagóig nagyon sok magyar telepen megfordultam. Hitemet szerető szívemen keresztül néztem itt élő magyar ev. hitsorsosaink életét. Néztem, tanulmányoztam s végre arra a szomorú meggyőződésre jutottam, hogy nem csak itt Amerikában nagy a veszély, hanem még a hazai mind jobban és jobban romló egyházi állapotaink csirájának melegágya is itt van.

Minden helyen, hol nagyobb számmal élnek magyarok, református lelkész van, hol pedig lelkész (református) nincs, oda missziói lelkészek járnak. — Amerikában 51 magyar református lelkész él. Természetesen eddig magyar ág. hitv. ev. magyar lelkész velem együtt egy. — Most már Clevelandon kívül magyar ev. lelkész nem lévén magyar ev. híveink a református egyház kötelékébe tartoznak. Együtt járnak istentiszteletra, templomaikat a mi híveink áldozatkészségének kihasználásával építik, a miben persze nincs baj „mivel Istennek építenek közösen házat” (egy ref. lelkész mondása).

Aztán gyermekeiket ott keresztelik (s a szülők mivel azt gondolják, hogy ott vannak keresztelve — tehát azok már reformátusok) iskolába vallás oktatásra oda járnak, ott confirmálnak, majd ott is esküsznek, szóval az evangélikus apák és anyák gyermekei reformátusokká vedlenek át. Ez a száraz tény.

S ezenkívül ki tudná megmondani, a vegyesházasságok, átkeresztelések, s áttérések folytán szenvedett veszteségeinket. Beszélnek helyzetem hazai magyar evangélikus anyaszentegyházunk mind jobban üresedő templomai a tiszai kerület hegyalja vidékén és a dunántúli kerület egynehány megyéjének magyar vidékén. Hogy mennyi a veszteségünk, azt igyekszem egyházam egyetlen egy adatával az anyakönyvből igazolni.

Három éve vagyok Amerikában. Cleveland O.-i egyházamban kereszteltem az első évben 46 gyereket, tavaly a második évben 67-et és most az első öt hónapban 27 gyereket. Ez Clevelandban van, hol a magyarok száma körülbelül 45 ezer. Tessék kiszámítani anyaszentegyházunk veszteségét, ha csak 800000 (nyolcszázezer) magyar van is Amerikában, husz éven keresztül, mióta tömegesebben laknak magyarok itt.

És ha kiszámítjuk, úgy gondolom jogosan kongatom a vészt jelző harangot, úgy hiszem jogosan kiáltozom, még ha sérti is a mulatók fülét.

Én azt hiszem teljes joggal kiáltok a tengeren át és nem becsülöm túl hangom erejét. midőn kérem anyaszentegyházunk hajója felett örökdő Mindenhatót,

hogy adjon hangomnak oly erőt, hogy azok, kik a mentést végezhetik, s arra erejük van, meghallhassák.

Nagytiszteletű Homola Istváa lelkész úr, »a református egyház nyereségét« az amerikai ev. anyaszentegyházunk veszteségével kell még kiegészítenem, mert erről ők t. i. az amerikai református lelkész urak és a statisztika hallgat, nehogy ők legyenek azok kik hazai evangélikus anyaszentegyházunk öreit ébresztgetik. Ellenkezőleg küldik a tudósításokat, hogy evangélikus testvéreinknek nincs szüksége arra, hogy itt Amerikában külön szervezkedjenek, hisz kielégítjük vallásos szükségleteiket mi, azért vagyunk testvérek, hogy egymás terheit viseljük.

Ha csak sejtenék is ennek a segítségnek szörnyű nagy árát odahaza, jól tudom megköszönnék a további s az eddigi veszteséget is.

Helyesen mondja a Nagytiszteletű lelkész úr jelzett cikkében, hogy »szép volna, testvériességre vallana, ha önzetlenül megtenné, ámde az élet harcában, a hitfelekezeti élet is, különösen itt Amerikában, hol oly erős a létért való küzdelem, s az ellenőrzés pedig semmi, vagy nagyon is kevés, ily önzetlenséget, lemondást, áldozatot nem várok, nem remélek. Megteszik, hogyne, de édes uraim, mi a testvér szeretetben túlságosan bizakodva, nagy árt fizetünk; olyan árt, hogy ha nem tesz valamit egyházunk felsősége, biztosan varrhatjuk a gyászruhát, s készülhetünk a nagy temetésre.

Vallom, hogy testvéri szeretetben kell élnünk, de még nagyobb és erősebb meggyőződéssel vallom, hogy a testvéri szeretet mellett, sőt annak ellenére is első és legfőbb kötelességünk anyaszentegyházunk hívét szent hitünk igazságában megtartani.

Itt Amerikában — kong, zúg, bűg a gyászt jelentő harang, irgalmas Isten téged kérünk, változtasd e kongás nyomában járó fájdalom könnyeit a remény és boldogság öröm könnyéivé az által, hogy megeleveníted a holt tagokat, s feltámasztod halottaiból anyaszentegyházad.

Rusza István,
Cleveland O. ev. lelkész.

Nagyobb áldozatot kérünk a szór- ványbeli hivek lelkigondozása elő- mozdítására.

Azt mondják mindenre van pénz, anyagi segély, csak arra nincs, amire igazán kellene. E mondás igazságát kénytelen vagyok egyházunk egyes segélyt osztó pénzügyi fórumaira vonatkozólag is leszögezni. Eme forum is minden egyéb segélyt kieszközöl és megszavaz, csak azt nem, amit kellene, mindenre áldoz, csak arra nem, amire igazán szükség volna. S mire volna szükség, mire kellene igazán égetően a kerületi, egyetemi pénzforrások segítő áldozatkészége? nem másra, mint legelső sorban a szórványbeli hivek lelkigondozása céljaira és előmozdítására.

S eme szórványbeli hivek nem Afrika őserdeiben, nem Ázsia sivatagjain élnek, hanem itt hazánkban Magyarországon anyagyülekezeteinktől pár órányira, kilométernyire. Nagy hanggal hívják fel a figyelmet a chinai, indiai, maraschi, dáni, és még nem tudom én miféle külföldi, áldozásra, s idehaza tévelyeg, foqy a nyáj; a messze külföldön akarunk téríteni,

közelünkben eltérítik saját hiveinket, külföldön akarunk kaszálni és aratni, amikor idehaza a saját szénánk sincs rendben, amikor gabona kalászaink odatlanul szana-szét hevernek indulván rothadásnak, enyészetnek.

A mi külföldi terünk a hazai szórványok. A szórványbeli hivek lelkigondozásának előmozdítására meg kell adni, mindama eszközöket, amelyekkel az elszórt csantokba életet önthetünk, a hivek Krisztusban hitét feléleszthetjük és megerősítjük.

Nem a test, hanem a lélek megmentéséről van szó. S nem-e drágább a lélek hogysen a test? Hogy egyházunkból oly sok a kitérő lelkek száma, az csak annak tudható be, hogy a szórványbeli hivek megtartására és megmentésére még mindig nincs kellő gond fordítva.

A római egyház majd minden apró-cseprő falujában ott van a kápolna, temető, a kökereszt, hivei kezében az olvasó és Szűz Máriás imakönyv. Egy-két szórványnyal ellátott parochiák plébánosai mellé beosztott káplánok eljárhatnak a két-három lélekkel bíró szórvány községekbe is misézni. Nálunk az 50—100 hívővel, vagy még többel ellátott szórványba se látogat, vagy látogathat el a lelkész hitoktatást végezni, istentiszteletet tartani. S ennek oka legnagyobb részt nem ev. lelki pásztoraink buzgóságán, mint inkább a sok szórványnyal ellátott lelkész fuvarköltsége fedezése hiányán, másrészt az ily missziói központoknál segítő erő, segédlelkész hiányán török meg. Mert egy 2—3 filiával és 60—70 szórványközséggel ellátott lelkész segítő erő nélkül, szétszórt hiveinek lelki gondozását teljesíteni nem képes. S Uram Isten hány van ilyen magyarhoni evang. egyházunkban! Meghozza ugyan az illető lelkész is az áldozatot, de még mindig csekély 1600 koronára kiegészített fizetéséből a felét nem áldozhatja fuvarköltségre s a hivek közt szétosztásra kerülő vallásos iratokra? Agyon se tőretheti, zuzathatja magát se öregje s fiatalja a lelkész-társaknak, hogy 60—70 szórvány községet anya és leányegyházak adminisztrálása, 3—4 helyen hitoktatás mellett, évenként többször egyedül munkamegosztás, segítség nélkül meglátogasson.

Ha jól tudom, pedig van kerületi vagy egyetemes jegyzőkönyvi határozat, amelynek értelmében a lelkészek kötelesek szórvényaikat évenként többször is meglátogatni s a filiákban is a praeorans tanító ottléte dacára a temetést elvégezni. De hát ez sok helyütt óriási akadályokba ütközik.

Mindenesetre apellálunk az illető missziói lelkész kényelmét nem kereső apostoli buzgóságára, másrészt ott, a hol a szórványok száma miatt a lelkigondozás anyagi nehézségekbe ütközik, a kerületek, az egyház-egyetem pénzügyi fórumainak áldozatkésztségére is. E két tényező, a lelkész és pénzügyi forumok azok, a melyek folytán a szórványbeli hivek lelkigondozása sikeresen teljesíthető lesz. Mindkettőnek meg kell tenni kötelességét.

I. Mi volna hát első sorban a szórványokkal ellátott lelkipásztor kötelessége?

1. A lelkipásztor ismerje meg szétszórt hiveit. E célból tegyen évenként körutazást szórvényaiban. Keresse fel személyesen a hiveket lakásukban, otthonukban, mert csak a személyes érintkezés folytán keltetheti fel s erősítheti meg hitüket.

2. Nemcsak a holtakról, hanem a szórványban élőkről is vezessen anyakönyvet. (Felsőhatóság látogatásakor ezt felmutatni tartozik). Irja fel nevüket, lak-

helyüket, családi állapotjukat, be- és elköltözésük idejét, s hová tartozásuk helyét.

3. Minden szórványban nevezzen ki egy gondnokot, kivel a lelkész írásbeli érintkezésbe lép.

4. A más vallásuak közé ékelt hiveit kötelezze, hogy némi egyházi adót az anyaggyülekezet pénztárába befizessenek. Ez által is megtudják hovatarozandóságukat, másrészt a kapott nyugta felmutatásával más felekezet nem sujtja őket adóval.

5. A polgári anyakönyveket időnkint vizsgálja meg. Az esetleg téves bejegyzéseket igazíttassa ki.

6. Igyekezzék szórványa községekben külön *ev. sirketet* szerezni. Vagy ha ez nem lehetséges, hasson oda, hogy a törvény értelmében a község rendes bekerített köztemetőt bocsásson rendelkezésre.

7. A hol több tanuló van, *rendszeres hitoktatást* tartson, ahol egy-kettő van, ezeknek adjon ima és vallás könyvet. (Imakönyvet elemi tanulók számára ajánlhatom: Ruttkay salgótarjáni lelkész pár filléres verses imakönyvét. Alkalmas valláskönyvet a szórványbeli tanulók magánhasználatára nem ajánlhatok, mert sajnos nincsen. E helyett egy konfirmáció könyvet adhat tankönyvül).

8. Gondja legyen a konfirmandusok összeírására. Lásza el őket tankönyvvel s utasítsa őket a konfirmáció napján az anyaegyházban megjelenésre. Sorok között megjegyzem, hogy az idén is vagy nyolc szórványbeli konfirmandust szedtem össze 13–15 éveseket is, kiket emléklapokkal és imakönyvekkel láttam el. Hiterősítés mellett nemzeti szempontból is megvolt ennek a jó oldala, mert ezeket magyarul tanítván német nyelvű egyházamban — a mi még nem történt meg — magyar nyelven konfirmáltam őket a jóságos Isten dicsőségére.

9. Továbbá a mi szintén nagyon fontos a lelki-gondozás előmozdítására, osszon ki a lelkész az egyes családoknak *a) bibliát, b) imakönyvet, c) kalendáriumot*. Imakönyvül a Gyurátz félélt, (énekek is vannak benne), kalendáriomul a »Prot. Árvaházi« magyar, és a „Gott-hold“ német nyelvűt ajánlhatom. Aztán ha lehetséges, hozasson velük egy ev. irányu vallásos heti lapot. Ez volna főbb vonásokban a lelképásztor kötelessége. — Nagyszerű ez így papíron! . . . Megvalósítva a lelki-siker el nem maradna! . . . De vajjon kivihető-e? Van-e elég ereje, ideje, ama sok filia és szórvány élére állított egyetlen lelkésznek, hogy a távol levő, szétszórt hiveit meglátogassa, más részt van-e anyagi tehetsége, hogy a több 100 koronára rugó fuvarköltiséget fedezze, vallás s imakönyveket a szegényeknek ingyen kiosssa? (Hangsúlyoznom kell, hogy „*ingyen*,” mert a hitben elhagyatott jómódu is örömmel veszi a gondoskodó figyelmet egyháza részéről).

Bizony, bizony sajnálattal kell megállapítanom, hogy a pásztor buzgalma sokszor megtörik az erő, idő, anyagi tehetség hiányán!

Eme hiányok azonban nem olyanok, amelyek nézetem szerint pótolhatók nem volnának. Pótolhatjuk az egyes kerületi, egyetemi pénzforrásokból és alapokból, csak egy kis jóakarattal kell hozzá. Az államszegély folytán több oly egyházi közalap felszabadult, a melyből a szórványbeli hivek lelkigondozásának előmozdítására lehetne bizonyos összeget évről-évre kikihasítani.

II. Mi volna tehát mindennek felett a kerületnek, az egyetemnek, a pénzügyi fórumoknak kötelessége?

1. Nagyobb szórványközségekkel ellátott missiói

állomásokon az öröknek, a lelkészeknek megkettőzése. A segéd lelkészeknek tisztességes fizetés biztosítása.

2. A szórványok látogatásakor felmerült egyelőre csupán *fuvarköltésnek* szórványonként vagy kilométerenkint meghatározása és megtérítése.

3. *Hitoktatók* méltóbb összegben díjazása.

4. *Biblia, imakönyv és evang. kalendáriumoknak* (ezekre van leginkább szükség) *több ezer példányban megvétele s a szórványok gondozóihoz elküldése ingyen kiosztás végett*. Így ha mindkettő, a lelképásztor s felsőhatósága megteszi eme I. és II. p. a kötelességét, a szórványbeli hivek lelkigondozása, a mentő, hiterősítő egyházi munka biztosítva van. Azért több figyelmet, nagyobb áldozatot kérünk a szórványbeli hivek lelkigondozása előmozdítására!

V. Z.

Missiói szabályrendelet.

Irta: *Lombos Alfréd*, zombori missiói lelkész.

A bányakerület megbízásából szerkesztett missiói szabályrendelet javaslatommal foglalkozik Jancuskó László barátom az Evang. Órálló 27-ik számában. Megvallom, valóban nincsen kedvem a vitatkozásra, mert mégis különösnek találom, ha a bíráló mint egyetemese érdekű ügygyel foglalkozik vele az Órálló olvasói előtt, holott azok a javaslatot magát nem ismerik s az ő előadásában valóban „csodabogárnak“ tűnhetnek fel az a javaslat, a melyet pedig a bácsi ág. h. ev. egyházmegyei közgyűlés kevés módosítással egyhangulag elfogadott, a nélkül, hogy a jelenlevő Jancuskó barátunknak nem csak a részletekre, de az általánosságokra vonatkozó megjegyzését is hallhatta volna. Ott megadhattam volna a kellő magyarázatot minden esetleg félreértett pontra, itt azonban, sajnos javaslatommal nem foglalkozhatom részletesen, ha csak nem akarnám igénybe venni 10 lapszámnak minden hasábját.

Azt a kérdést, vajjon van-e szükség missiói szabályrendeletre, eldöntötte már maga a kerület, midőn csekélységemet annak kidolgozásával megbizta. Nem kértem, egészséges dolog-e különféle szabályrendeletek tömeges gyártása, de hogy egy missiói szabályrendeletet szükségesnek tartok, bizonyítanom talán felesleges, mert különben nem vállaltam volna kidolgozását. És talán megengedi J barátom is azt, hogy nem lévén missiói lelkész s missiói ügyekről is 3 évi működése alatt csak másoktól futólag hallván megjegyzéseket, mérvadóbb az én felfogásom, ki missiókorkorben élek s mérvadóbb a kerület elhatározása, mely számos éven át foglalkozott missiói ügyekkel.

Már pedig megértvén a kerület intencióját, egyáltalán nem kívánom a missiókat a zsinati törvények alól kivonni, hiszen ezt igazolják az épen J. által kifogásolt utalások, melyeket pedig ép azért tartottam szükségesnek felvenni, hogy a szabályrendeletnek az E. A. keretei közt való megmaradását nyilvánvalóvá tegyem. De igenis vezérelt az a három irányelv, amit a kommentárban meg is írtam s a bíráló úgylátszik nem olvasott: 1. tartózkodjunk a missiókörök elszített szervezésétől, 2. a már megalakult missiókörökben adjunk módot a lelkészeknek azok intenzív lelki gondozására s 3. a missiói lelkészeket azzal mentesítsük a lelképásztorokodás hátrányára eső missiókörü anyagi gondoktól, hogy a missiókörök ne folytonos, sokszor

meddő kérvényezésre bizonytalan segélyben, de *hivatból* állandó segélyben részesíttessenek.

Ez pedig csak tisztán pénzkérdés, amit a kerület helyesen szabályozni kívánt. S mert pénzkérdés a missiók rendezése, amit J. is elismer, számoltam a lehetőséggel, míg úgy találom, hogy J. barátom *minden pozitív alap nélkül* csak úgy gondolom formán elveti az én *bekért missiókörüi adatokon alapuló* összes szabályrendeleti pontjaimat azért, hogy ezeket elerőtlenítvén, tehesse meg jobbnak vélt javaslatát. Hát őszintén megvallva, ezzel nem tesz szolgálatot a missiói ügynek, bármily jóakarójának igyekszik is bizonyolni. Mint egy lelkészi fizetésrendezési javaslatnak szerkesztője jól tudom, hogy mikép aludt el az egész úgy s így nem tehetem Jancuskóval egyetértőleg — a lóláb is kilátszana — hogy 2400 kor. fizetést és 1200 kor. uti-átalányt kérjek számunkra, mert tudom, hogy lehetőség és lehetetlenséggel nem kívánom megakadályozni a missiók ügyének, bár szerényebb formában való előbbre vitelét sem. Jancuskó 2000 kor. dotációs emelést kíván csak a lelkészeknek, ami 13 esetben 26000 kor., holott a kerületnek csak 10000 kor. áll rendelkezésére, hol van még a missiókörüi hívek adóterhének csökkentése, ami azonban az én javaslatomban — bár általa kigunyolva — benne van? Hát ha J. megteremti a missionáriusoknak ezt a jobb helyzetét, én visszalépek szerény munkámmal. De hát azt meg is kell ám csinálni, mert az ígérettel és reménykedéssel nem érünk el semmit, s talán mégis csak jobb ma egy veréb, mint holnap, egy tüzök, pláne akkor, mikor szabályrendeleti javaslatom csak alap s a jövőben az adott körülményekhez képest bármikor fejleszhető. Csak lassan, mert aki sokat markol, keveset fog. De hiszen igaz, nem Jancuskó és egyháza singli meg, mert nem missionárius.

A kerületi missiói ügyvivő szereplését illetőleg megengedem, hogy újszerűnek tűnik fel, de hát épen a missiók érdekében tartom azt szükségesnek, hogy a kerület, mely a missiók egyöntetű, méltányos és igazságos segélyezését tűzte ki célul, feladatának pontosan meg is felelhessen. Jancuskó kérdi, hát nem az esperesnek ex offo kötelessége? Nem hivatott-e erre a számvevőszék? Minek a kerületi missiói bizottság? Hát megjegyzem tisztelettel, hogy nékem is vagy 3 éven át kellett egyházmegyei közgyűléseken kérnem, hogy jöjjön ki az esperes, míg végre magas koránál fogva eljöhett. A számvevőszék tudtommal sehol sem foglalokzik a segélyek dolgával s tudom a multban a missiói bizottság egy ügyben is kétszer volt kénytelen bekérni az adatokat. Ki ne tudná, hogy az adóalapi bizottság működését is az adatok önkénytelen és szándékolt elferdítése nehezítette meg nálunk, míg a református egyházban kiküldött megbízottak teljes pontossággal teljesítették munkájukat? S jelen munkámnál is megtörtént, hogy egy missiói lelkész még a püspök úr uasítására sem küldötte meg az adatokat, egyháza pedig a missiói alapnak egyharmadát veszi igénybe a többiek rovására. S a többi beérkezett kimutatásban is javarészt helytelenül adatott meg a feltett kérdésekre a válasz. Míg ellenben egy kerületi megbízott sablonszerűen végezné az összeírást, amit úgy az esperesnek, mint a püspöknek is megküldvén, egyáltalában nem minősíthető maga is esperesnek, vagy pláne püspöknek „in partibus infidelium”. Hát tessék neki más nevet adni. Legyen »kerületi missionárius« vagy mert a kerületi missiói bizottság előadójára gondoltam, legyen »kiküldött missiói bizottsági előadó“. A név ugyancsak lényegtelen, míg

ellenben az egyöntetű eljárás feltétlenül megköveteli a missiókörüi adatoknak egy megbízott által való évenkénti összeírását.

De hát nem kell mindjárt megijedni újabb »charge«-tól ott, hol az nincs is tervezve, mert csak újabb munkával megbízott közkatonáról van szó. De persze valaminek hatásosabb lebecsmérlésére legjobb fegyver a gúny, mely nem ismeri el azt a fáradságos munkát, ami ily javaslat megszerkesztésével jár. Ha nem volna barátom, szinte azt hinném, hogy nem is kritikussal, de ellenféllel állok szemben, mert mégis csak különös, hogy javaslatomban semmi se legyen jó, holott látván az összes beérkezett adatokat és magam is missiói lelkész lévén, csak tudhatom, hogy nekünk mi fáj. No meg a budapesti és bácsi egyházmegyék el is fogadták, pedig alig tehető fel róluk, hogy semmit se értsenek hozzá.

Azon kitétel pedig: »ha ez a javaslat ilyenformán elfogadtatik s megindul annak alapján a missiók szervezése, csak szaporítjuk vele a tengődő missiókat, melyeknek jalkiáltása minduntalan fülünkbe fog csengeni és nem leszünk képesek rajtuk segíteni.«... egyszerűen érthetetlen. Hát nem épen én vagyok azon, hogy ne elhamarkodva szervezzük a missiókat és ezzel szemben J. mondja: »valamely missió-kör keletkezését nem a szabályrendelet, hanem a szükség és lehetőség határozza meg? És ki volt itt még eddig képes segíteni, hogy kiheverjük azt a hibát, mely onnan eredt, hogy a jövőendő erkölcsi és anyagi boldogulás előfeltételei nem vizsgáltattak meg gondosan? (5 §.) A kerületnek egy »megbízott« által való közvetlen beavatkozása esetén ez nem történhetett volna meg.

Annak csak örülök, ha valamely munkámat bírálatra érdemesítik, de határozottan bosszantó, ha a benne rejlő intenciót forgatják ki.

BELÉLET.

Püspöki jubileum. Gyurácz Ferenc, a dunántúli evangélikus egyházkerület püspöke november 7-én tölti be püspökségének 15 évfordulóját. A győri evangélikus egyház mozgalmat indított, hogy az általánosan szeretett főpásztort az egyházkerület hívei ünneplésben részesítsék. Azt hisszük, ez a mozgalom a Gyurácz Ferenc kiváló egyéniségéhez és főpásztori sikereihez méltó eredményeket fog felmutathatni.

A trónbeszéd és az 1848. XX. t.-cz. Lapunk m. számában említettük, hogy gróf Tisza István és dr. Zsilinszky Mihály nyilatkoztak a trónbeszédnek az 1848. XX. t.-cz. meg nem említésében rejlő hiányairól. A két államférfi és protestáns egyházvezér nyilatkozata ez ügyben ekként hangzott: gróf Tisza István a következőket mondja: Amit a trónbeszéd mond, egyáltalában nincs ellentétben a 48: XX. t.-cikkkel és azzal a várakozással, amelyet a felekezetek e t.-cikk végrehajtásával szemben elfoglalnak. Nem kell azt a törvénycikket és annak végrehajtását állandóan emlegetni, mert az, hogy a 48: XX. t.-cz. végrehajtandó, az már bevezetett tény. Ezzel ma minden párt tisztában van, minden párt elfogadta és ez nem lehet sem egy párt, sem pedig egy országgyűlés külön programja. A trónbeszéd csak arról szól, hogy a kormánynak és az országgyűlésnek mik a teendői és a 48: XX. t.-cikk végrehajtása tekintetében a trónbeszéd megjelöli azt az irányt, amelyben a kormány és a jelen országgyűlés haladni fog. Míg Zsilinszky Mi-

hály így nyilatkozott: — Nekem az tűnt föl, hogy a trónbeszédben a kultuszminiszter, — mert az ott levő reszortüggyeket érdeklő nyilatkozatokat nem tekinthetem másnak, mint a szakminiszterek véleményének — nagyon előtérbe állította Appouyi javaslatát, a katólikus autonómiát. Ezt az ügyet pedig nagyobb óvatossággal kellene kezelni, mert, igaz ugyan, hogy magát a javaslatot még nem ismerjük, de annyit tudunk róla, hogy Apponyi csinálta. Már pedig az ő gondolkozásmódja eléggé ismeretes és ez az egy tény is elegendő arra, hogy a kath. autonómia kérdését a legéberebb figyelemmel kísérjük. Amit eddig hallottam erről a javaslatról, az csupa kétértelműség és a lényeg kerülgetése volt. Épen azért vagyok kíváncsi rá. Azt sém hagyhatom szó nélkül, hogy a trónbeszéd a »bevett vallásfelekezetekről« szól. Segélyezésről beszélni, véleményem szerint ott, ahol jogegyenlőség és viszonyosság uralkodik a felekezetek között, — nem lehet. Én egyébiránt a legmesszebbmenő határokig bizalommal viseltem a kormány iránt és meg vagyok róla győződve, hogy egyházunknak egyáltalában nincsen mitől tartania e kormányzás ideje alatt, melynek liberalizmusa és törvénytisztelete kétségen felül áll. A prot. egyházak eme két kiváló vezéralakjának nyilatkozata tekintetében, véleményünk röviden ez: mi az 1848. XX. t. cz. folytonos emlegetését sem hibának, sem túlzásnak — de sőt, mindaddig, amíg az teljes lényege szerint végrehajtva nincs, önmagunk iránti kötelességnek tartjuk. Nekünk az nem politikai programként, jelszökeént, de élő valóság gyanánt kell. Hogy mért lett volna jobb az 1848. XX. t. c. teljes egészére, mint annak csak egy töredékes részére, ott is csak a „segélyezés“ fogalmi körében való hivatkozás, azt kifejtettük lapunk m. számában. — *Ennyit gróf Tiszáról.* — Zsilinszky Mihály nyilatkozatát már több megnyugvással fogadjuk. Bár öszinténszólva, óhajtanónak tartottuk volna, ha nyilatkozatában eme kiváló vezérünk is ráutalt volna az 1848. XX. t.-c. 2 és 3-ik szakaszainak pregnans végrehajtása iránt táplált jogos és megdönthetetlen igényeinkre.

Új református missió. A sáros-szepesi református missió-egyház Eperjes székhellyel legutóbb megalakult. Lelkipásztorává Gönczy Gábor abaujbaktai lelkészt választotta meg. Gönczy ünnepies beiktatása szeptemberben lesz.

Új vallástanár. A budapesti ág. h. ev. egyház június hó 19-én tartott ülésén a Deák-téri iskolában megüresedett vallástanári állásra Martony Elek stószai lelkészt választotta meg.

Tanár választás. Az eperjesi coll. igazgató választmány június hó 30-án tartott ülésében Vohaner Dezső eperjesi leányiskolai tanárt választotta meg képezdei segédtanáruul szótöbbséggel Csiskó Dezső pozsonyi polg. isk. segédtanárral szemben.

Hymen. Takács Elek homokbödögei ev. lelkész eljegyezte Jankó Vilma Pápán. Az Úr áldása legyen frigyükön.

Helyreigazítás. „Az Evang. Órálló“ f. é. június 23-iki számában a szepesi lelkészegyesület közgyűléséről szóló jelentéshez fűzött arra a hirre, a mely szerint az eperjesi jogakadémián „szabadgondolkodók egyesülete“ alakult volna meg, illetékes helyről azt az értesítést vesszük, hogy ilyenmő egyesület a jogakadémián egyáltalán nem keletkezett. Eperjesen létesült ugyan Martinovics-Kör, a mely a Szabadgondolkodás Magyarországi Egyesületének fiókegylete, de ez, a jogakadémiától teljesen függetlenül, mint társadalmi egyesülés jött létre.

Istentiszteleti nyelv és hazafiság. A tájékozatlanság ismét oly aratást végzett, a melyben

több a konkoly, mint a tiszta búza. A „Debreceni Prot. Lap“ és ennek nyomán a „Prot. Egyh. és Iskolai Lap“ is megbotránczik azon, hogy a Zsolnai Zsinat aug. 28-iki ünnepélyes évfordulóján a hálaadó istentiszteletek közül a tót megelőzi a magyart. Azt mondja erről az utóbb említett újság, hogy: „Bizony nem jól van, mert ha a zsolnai evang. gyülekezet tót nyelvű is, de az egyetemes evang. egyház, a mely Zsolnán ünnepegni fog, magyar egyház, a melynek ilyen egyetemes ünnepélynél ezt a körülményt figyelembe kellett volna vennie.“ Hát mi is azzal kezdjük, hogy: „bizony nem jól van ez így“ — hogy tekintélyes egyházi sajtóorganumok a tényállás tárgyilagossá vizsgálatára nélkül mondanak ily kényessé válható ügyben ítéletet. Ha csak annyi fáradságot vettek volna maguknak, hogy megnézzék: augusztus 28-ika milyen napra esik, úgy véljük, letették volna a kritikus pen-náját. Mert augusztus 28-ika, a mikor a perhorreskált tót istentisztelet tartatni fog, vasárnapra esik. Az pedig az igét anyanyelven hirdető protestáns egyházaknak alapelve kell hogy legyen, hogy bármiféle ünnepség okán is a gyülekezet a saját istentiszteleti alkalmaitól el ne üttessék. És talán az sem szorul bővebb magyarázatra, hogy a csak tótul tudó népet magyar gyar hazafiságra, a magyar evang. egyetemes egyház dicsőségteljes, de szenvedésekben is gazdag emlékein való okulásra nevelni másként, mint a saját nyelvén tartott igehirdetéssel nem lehet. Végül pedig egyenesen sértő volna feltételezni akár a Debr. akár a Prot. Egyh. és Isk. Lap szerkesztőségéről, hogy magát erőnek erejével különb hazafinak tartaná, mint aminőknek a zsolnai ünnepély rendezői és szereplői bizonyultak. Akkor pedig mire való volt az egész okvetlenkedés.

A bácsi egyházmegye közgyűlése. A bácsi egyházmegye június hó 23-án tartotta évi rendes közgyűlését Újvidéken, Belohorszky Gábor főesperes s Dr. Lelbach László egyházmegyei másodfelügyelő elnöklete alatt, miután Ő excellenciája Rohonyi Gyula esp. felügyelő, ugyanekkor a görög kel. szerb nemzeti egyház kongresszusán mint királyi biztos volt elfoglalva. Levélben mentette ki elmaradását s ezt az alkalmat felhasználta az egyházmegye, hogy meleg szeretetének s változatlan bizodalmanak érzelmeiről biztosítsa. S erre a szeretetre és bizodalomra Rohonyi teljes mértékben rászolgált. Mint papi magával hozta a közélet terére az önzetlen, szolgáltni kész ambiciót, törhetetlen hithűséget s egyházszeretetet s az egy-szerű puritanizmust, s ezek voltak összes cselekedeteinek rugói ugy a közéletben, mint a magánéletben egyaránt. Tizenhét év óta áll mint felügyelő az esperesség élén, miután elébb mint az újvidéki egyház felügyelője szerzett magának hervadatlan érdemeket, s az egyházmegye mai rendezett viszonyai s előkelő nívauja elérésében kiváló szolgálatokat tett az ő bölcsesége, egyházszeretete és tárgyilagossága. Kitűnően jellemezte őt megnyitó beszédjében Lelbach László dr. másodfelügyelő, ezeket mondván róla a többi között: „Jellemzi őt egy bizonyos szerénysége, szelidsége és nemessége a szívnek, a mely párosult nála ugyanoly szelid és nemes modorral és megkoronázva voltak ezen tulajdonai az ő mely, kiváló és tárgyilagossá tudományossága által.“ Főesperes indítványára táviratban biztosították a távollevő felügyelőt, szeretetükről és ragaszkodásukról. A közgyűlés folyamán javarészt administracionális ügyeket intéztek el, melyek úgy az egyházmegye, mint az egyes egyházak örvendetes erkölcsi és anyagi megerősödéséről és fejlődéséről tettek bizonyosságot. A lipői egyházmegye-

gyének a hitoktatásra vonatkozólag kiadott ministeri rendelet tárgyában intézett átirata felett napi rendre tértek. A bácskai ev. felekezeti tanítók hatáskör megállapítás s önálló iskolai bélyegző használata iránti kérelmét felterjesztik az egyházkerülethez, hogy az egyházi tisztviselők jogairól és kötelességeiről szóló szabályrendeletben a tanítókra vonatkozó rész ily irányban módosíttassék. A missiói szabályrendelet némi módosításokkal s a missiói ügyvivőről szóló fejezet törlésével elfogadtatott. Örvendetes tudomásul szolgált, hogy az egyházmegyei énekeskönyv, mely az év folyamán bővített kiadásban 6000 példányban adott ki, minden tekintetben megfelel s kb. 5000 kor. haszonra van az egyházmegyei lelkészözvegy s árvaségügyeknek ebből kilátása. Főesperes indítványára elhatározatott még, hogy augusztus hó 18-án, Ófel-sege dicsőségesen uralkodó királyunk 80-ik születése napján hálaadó istentiszteleteket fognak az egyházmegye minden egyházában megtartani. A közgyűlés az elnökség őszinte ünnepeltetésével ért véget.

Indítvány a kongruairánt. Vettük és annál szívesebben adjuk közzé az alábbi indítványt, mert annak célja teljesen fedi lapunk mult száma vezércikkének vonatkozó részét. Az indítvány igyszól: A „Pozsonyvidéki papi értekezlet“, mely a pozsonymegyei, pozsonyvárosi és mosonyi esperesség lelkészeiből s a pozsonyi theol. akad. tanári karból áll, 1910. évi június hó 9-én tartott ülésében az alább foglalt indítványt elfogadta és a hazai ág. h. evang. lelkészi értekezleteket, illetve az összes evangélikus egyházmegyéek lelkészeit csatlakozásra hívja fel. Az elfogadott indítvány a következő: „A lelkészi fizetés minimuma a zsinati törvény erre vonatkozó szakaszaiban lakáson és kerten kívül 1600 koronában állapított meg. Mindnyájan tudjuk, hogy ezen fizetés, de a nem kongruás lelkészek fizetése is manapság már nem áll sem a lelkész tanulmányaival, sem a kor viszonyaival és követelményeivel kellő arányban. A lelkészéhez hasonló minősítésű és képzettségű bármely állású tisztviselők díjazása 10—15 évi működés után a mineknek legalább is háromszorosára rug. Akik még 1—2 évtizeddel azelőtt velünk körülbelül egyforma fizetésben részesültek: középiskolai tanárok, szolgabírák, kisebb városok polgármesterei, sőt akik mögöttünk voltak: körjegyzők és népiskolai tanítók, rég elhagytak és fizetés dolgában túlszárnyaltak. Mégis az ő részükről halljuk a folytonosan meg-megújuló panaszokat a mai napig. Csak az evang. lelkészi kar túrt, várt panasz nélkül, bizott egyházi és világi nagyjaink jobb belátásában és abban, hogy végre is mert a jelenlegi helyzet tarthatatlan — ők fogják a lelkészi fizetés javítását nemcsak kezdeményezni, de tényleg meg is valósítani s amennyiben az egyházközségek erejéből nem telnék, az országos segély fokozottabb igénybevételével. Ismerjük a protestáns közös bizottság és egyes egyházi gyűlések akadémi-kus álláspontját e téren; de a jobb jövőnek hajnalhasadását, sajnos, rajtunk kívül álló tényezőktől hiába várjuk. Nem marad egyéb hátra, minthogy mi is, egyéb tisztviselői karok sikeres példáját kövessük: **szervekedjünk** és vivjük ki igazunkat. Sürgessük a lelkészi szégyenletes fizetéseknek a kor követelményeihez mért javítását az esperességi, a kerületi és az egyetemes gyűlésen; mivel pedig a kultuszminiszterek is évek óta az 1848. évi XX. t.-cikkre utalva ígérnek ugyan a kongrua, illetve a tözsfizetés emelését és a korpótlék rendszeresítését, de ígéretnél egyebet

eddig nem látunk: kövessük a református lelkészek, továbbá a felekezeti, középiskolai tanárok példáját és még a folyó évben a lelkészi értekezleteken, az esperességi és kerületi gyűléseken indítsunk mozgalmat, hogy a folyó év őszén tartandó egyetemes gyűlés alkalmából testületileg, lehetőleg világi vezéremberinkkel együtt jelenjünk meg a magyar kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előtt, hogy közvetlenül tolmácsoljuk bajainkat és nyomatékosan kérjük: hogy régi ígéretét végre váltsa be, illetve a lelkészek fizetését a középiskolai tanárok fizetésének mintájára rendezze. A jegyzőkönyvi pont másolatának hitelül: Kelt Pozsonyban, 1910. június hó 9. napján. Holle-rung Károly, értek. elnök. Schönviszner Kálmán, l. értek. jegyző.

A budapesti ev. egyházmegye közgyűlése.

A budapesti ev. egyházmegye jun. 25-én tartotta meg ez évi közgyűlését Budapesten, a pesti magyar egyház Deák-téri disztermében. A gyűlésen egyházi részről Kaczián János esperes, világi részről pedig dr. Sztehló Kornél elnökölt. Jelen volt Scholtz Gusztáv püspök, mint a budai egyház lelkésze, Solcz Gyula min. tanácsos, Mágócsy Dietz Sándor, Bendl Henrik, az egyetemes egyház pénztárosa s az egyházmegyének még számos előkelő tagja. A gyűlés első tárgya az esperesi jelentés volt, amely rámutatott az elmúlt esztendő több szomorú jelenségére, a reverzális ügyre s az ev. házasság felek közönyösségére. Kifejezte a budapesti egyházak egyesülése óhaját. Az egyesülés által előidézett erőtmörülés sokszorosán fokozná a pesti egyházak ellentálló erejét. Megemlékezett az elmúlt esztendő halottairól: Mikszáth Kálmán, Beniczky Lajos, Schranz János s többek elvesztéséről. A személyi változások, a fejlődő hitélet, a kedvező tanügyi állapot és a hívek áldozat-készségének fokozódását kimerítően feltáró jelentés után az esperes bemutatta a közgyűlésnek Mohr Henriket, az ó-budai egyház új lelkészét. A körültekintő goddál és nagy szaktudással készített jelentéshez dr. Sztehló Kornél szolt elsőnek s felhívta a gyűlés tagjait, hogy a jelentésnek a szomorú jelenségeket tárgyaló részéhez szóljanak hozzá. Morhács Márton, dr. Sztehló Kornél, dr. Szelényi Aladár, dr. Wagner Géza, Scholtz Gusztáv püspök, Broschko G. Adolf, Hüttl Ignác s többek hozzászólása után a közgyűlés hálás köszönettel és egyhangú elismeréssel vette tudomásul Kaczián János esperes jelentését s felkérte az elnökséget, hogy a feltárt sajnálatos sérelmek, jelenségek megszüntetése érdekében a kezdő lépéseket tegye. A nagygereszdi egyezséget érintő pontokra pedig bizottságot küldött ki adatgyűjtés végett. A közgyűlés a további tárgyalás során megerősítette a pesti magyar egyház módosított vallástanári hiványát, valamint a Protestáns iparos és kereskedelmi tanuló ifjak otthonának alapszabályait. A bányai egyházkerület missziói szabályrendeletének javaslatához az egyházmegye hozzájárult. Több kisebb jelentőségű tárgy elintézése után az egyházmegyei gyámintézet tartotta meg közgyűlését. A gyámintézet méltóképpen vesz részt az egyetemes gyámintézet ötvenedik évfordulóját megünneplő egyetemes gyámintézeti gyűlésen.

Hirdetések és pályázatok.

ág. hitv. evang. külföldi egyetemre menő többrendbeli hittanulónak és tanárjelöltnek való ösztöndíjra.

A Glosius Sámuel és Dániel-féle alapítványt a

budapesti Deák-téri ág. hitv. ev. testvéregyházaknál kezelő bizottság ezennel közhírré teszi, hogy a föntírt alapítványból külföldi egyetemeken tanuló ág. hitv. ev. lelkész vagy pedig gimnáziumi tanári pályára készülő ifjúk számára több rendbeli, egyenként 210 német birodalmi márkából álló ösztöndíj fog a jövő 1909—1910. tanévre kiosztatni. — Ezen ösztöndíjak egymásutáni két éven át élvezhetők.

Az elnyerhetés feltételei:

1. Ha hittani jelölt a folyamodó, akkor már is legalább három évi folyamot jól végzett legyen valamely magyarhoni protestáns theologiai intézetben.

2. Ha tanári pályára készül a folyamodó, akkor az érettségi bizonyítvány kelte után már három évig honi vagy külföldi magasabb intézetben a maga választotta szakmában jó sikerrel tanult legyen.

3. Azonkívül mindenik folyamodó a választott pálya külömbsege nélkül legyen;

a) magyar születésű és ágostai hitvallású evangélikus;

b) a magyar nyelvet tudományosan ismerje, helyesen írja és beszéli, mely körülmény a theologusok által dékáni bizonyítvánnyal is igazolandó;

c) legyen feddhetetlen erkölcsi jellemű és jeles szorgalmu.

Ennélfogva felhivatnak a külföldi egyetemeken levő mindazon lelkész vagy tanárjelöltek, kik már egy év óta a Glosius Sámuel és Dániel-féle ösztöndíjak élvezetében vannak, hogy ha még további egy évre küllegyetemeken maradni és az ösztöndíjakat élvezni óhajtásuk: azt az előttük tudvalévő feltételek teljesítése mellett 1909. szeptember 30-ig alulírott bizottsági jegyzőnél kérvényileg jelentsék be.

Felhivatnak továbbá mindazon küllegyetemeken tanuló vagy oda még csak ezután kimenni szándékozó lelkész- és tanárjelöltek, kik a fentebb részletezett minőségi feltételeknek meg bírván felelni, ilyen ösztöndíjat a jövő 1909—1910. tanévben élvezni óhajtanak, hogy a fent megírt kellekeknek kétségtelen beigazolására akár eredetiben, akár hitelesített másolatban melléklendő tanodai — ha van candidaticumi — vagy egyetemi és egyéb bizonyítványokkal ellátott, az alább kikötött tanítási kötelezettségeket is tartalmazó, sajátkezűen írt és aláírt, lakhelyükkel és az utolsó posta állomással jegyzett kérvényeiket f. 1909. évi szeptember 30-ig való záridő előtt (melynél később beérkező folyamodványok figyelembe nem vétetnek) bérmentve és lepecsételve Dr. Liedemann Frigyes bizottsági jegyzőhöz (Budapest, VII. Damjanich utca 14. sz.) küldjék be.

A megszavazott ösztöndíjat a díjnyertes hit- és tanárjelöltek felerészben a külföldi egyetemen történt beiratásuk igazolása után a tanév elején, második felerészét pedig a tanév második fele kezdetén, miután bizonyítványaikat az illető egyetemen sikerrel töltött első félévről és egyszersmind a második félévre lett beiratásuk felől is (Frequentations-Zeugniss und Anmeldungsbogen) a kifizetés alá kerülő összegekről szóló sajátkezű bélyegtelen nyugtájukkal együtt előlegesen beküldötték, fogják posta útján bérmentesen megkapni, mívégre szükséges, hogy egyetemi lakásukat a nyugta beküldésekor pontosan megírják.

Aki ezen hit- és tanárjelölti ösztöndíjat már egy évig huzta, a rákövetkező évben is annak élvezetében csak úgy maradhat meg, ha újabban is érdemesnek tapasztaltatott; ha továbbá már az első évben a filo-

zofiat, beleértve a filológiát és kivált erkölcstanifilozofiat is szorgalommal tanulta s a második évben is tanulja; végre, ha magát előre arra kötelezte, hogy a küllegyetemen töltött ösztöndíjas két esztendő után a hazába térve, a budapesti Deák-téri ág. h. evang. testvéregyházaknál, ha kívántatni fog, mérsékelt díj mellett egy évig segédtanári vagy segédlelkézi hivatalt viselend.

Dr. Zsigmondy Jenő
biz. elnök.

1--1

Dr. Liedmann Frigyes
biz. jegyző.

Pályázat. A békéscsabai ág. hitv. ev. Rudolf-főgimnásiumnál lemondás folytán üresedésbe jött rendes vallástanári állásra pályázat hirdettetik.

A tanszék javadalma az intézet részéről 2400 K. törzsfizetés, öt izben 200 K. ötödéves korpótlék és 480 K. lakáspenz. A törzsfizetés idővel 2800, illetőleg 3200 K-ra, a lakáspenz a fizetési osztálynak megfelelően 600, 700, és 800 K-ra emelkedhetik. A törzsfizetést a szolgálati időhöz képest az állam egészségi ki.

A megválasztott rendes vallástanár az 1894. évi XXVII. t. c. alapján szervezett országos tanári nyugdíjintézetnek jogositott és kötelezett tagja.

Feladata: a vallástan tanítása, de e mellett még valamely tárgy tanítása a törvényes óraszám (18 óra) keretében; téli időben ifjusági istentiszteletek tartása; egyházi jellegű iskolai ünnepeken beszéd tartás s az Ifjusági Gyámintézet vezetése.

A pályázati kérvényeket szabályszerűen felszerelve (keresztlevél, érettségi bizonyítvány, alap- és szakvizsgálati bizonyítvány, lelkészi oklevél, tisztviselői bizonyítvány egészségi állapotáról, működési bizonyítványok) a főgimnáziumi kormányzó-bizottsághoz címezve 1910. évi augusztus 15-ig kell a főgimnáziumi kormányzó-bizottság elnökénél benyújtani.

A megválasztott vallástanár állását 1910. évi szeptember hó 1-én tartozik elfoglalni s javadalmazása e naptól veszi kezdetét.

Békéscsabán, 1910. június 28.

Dr. Sailer Vilmos

2—1

a főgimn. kormányzó-bizottság elnöke.

A csanádapácai evang. leányegyház levitatanítói állására pályázatot hirdet. Fizetése: Lakás kerttel, 700 Kor. készpénz, 300 Kor. államsegély és az állam által adandó esedékes korpótlékok. (Kir. kincstár által adandó 2 Kat. hold föld haszonélvezete.) Levitai cselekményekért: 100 Kor. tiszteletdíj, keresztelest: 60 fillér, temetés: kishalottól 1 Kor. nagyhalottól 2 Kor. búcsúztatás külön 4 Kor. (Jegyzői és számvevői tiszteletdíj 30 Kor.) — Kötelessége: 6 vegyes osztályt és az ismétlő iskolát vezetni s a levitai teendőket végezni. Óhajtandó, hogy az istentiszteleti éneklést harmóniummal vezesse. Ökmányokkal felszerelt kérvények alulírott lelkészhez nyújtandók be július hó 22-éig

Pusztaföldvár (Békés megye) 1910 július 3.

Rédei Károly
evang. lelkész.

2—1

Az udvarii (Tolna-m.) ev. leányegyház II. sorsz. tanítói állása 1910 szeptember 1-re betöltendő német nyelvben is jártas okl. tanítóval. Javadalom 1000 korona és szabad lakás.

Pályázatok 1910. jul. 30-ig küldendők be a varsádi evang. lelk. hivatalhoz.

3—3

A tótaradáci (Torontálm) ág. hitv. ev. egyházban a harmadik kántortanítói állás betöltésre vár.

Javadalom: szabad lakás s házi kerten és stólán kivü. évi 1040 korona készpénz az egyházpénztárból negyedévi előleges részletekben fizetve.

A megválasztandó kántortanító kötelessége lesz: az I. és II. osztályu mindennapi tankötelesek tanítása s a kántori teendők két kántortanító társával váltokozva való végzése.

Az iskola tannyelve tót.

A keilően felszerelt pályázati kérvények legkésőbb f. évi julius hó 20-ikáig a tótaradáci ág. hitv. ev. egyház előljároságához küldendők. 2—2

A dunántuli ág. hitv. evang. egyházkerület közszegi felsőbb leányiskolájánál az 1910/11. iskolai év elején egy mennyiségtan-természettani középiskolai tanári állás töltendő be.

Pályázhatnak keilően képesített ág. hitv. ev. férfiak és nők.

Rendes tanár javadalma:

a) 2000 korona törzsfizetés; b) 600 korona lakáspénz; c) 200—200 korona ötödéves pótlék; d) a törzsfizetés kiegészítése címén a kormány részéről engedélyezendő személyi pótlék.

Helyettes tannár évi fizetése 1600 korona.

A megválasztott tanár köteles szaktárgyait, szükség esetén más tárgyakat is, heti 18—20 órában tanítani, a természetani szertárt kezelni, az 1894. évi XXVII. t.-cz. alapján létesített országos tanári nyugdíjintézet tagjává lenni és állását 1910. évi augusztus hó 31-én elfoglalni.

A keilően felszerelt pályázati folyamodványokat, a dunántáli ág. hitv. ev. egyházkerület főiskolai nagybizottságához címezve, 1910. évi julius hó 31-ig kell a felsőbb leányiskola igazgatóságához benyújtani.

Köszeg, 1910. junius 17-én.

Véssey Sándor s. k.
egyh. ker. felelgyelő.

Budaker G. Károly s. k.
3—2 igazgató.

Az abaujszántói ág. h. ev. egyház oly nyugalmazott tanítót keres, a ki oda menne lakni, meg felelő díjért az egyházban a kántorságot végezne. A kik erre vállalkoznak, az ottani lelkészi hivatalhoz forduljanak.

Orgonaépítési műintézet

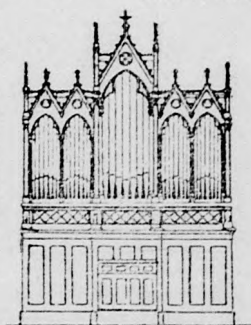
Rieger Otto

hazánk legnagyobb orgonájának (a király orgonájának a koronázási templomban) alkotója, villamos gépekkel berendezett cs. és kir. udvari orgonagyára

Budapest, VII., Garay utca 48.

Cs. és kir. udvari szállító, a Ferenc József-rend lovagja. A párisi, bécsi, stb. kiállításokon kitüntetve.

Kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnyomású csőrendszerű (pneumatikai) tartós, nemeshangu orgonákat szállít. 38 év óta 1600 orgonát — köztük a király orgonáját, amely mű 80 változatu és villanyerőre van berendezve — szállított. — Mindennemű orgonajavításokat és hangolásokat lelkiismeretes pontossággal tejesít

Tervezeteket és mintarajzokat kívánatra díjmentesen küld.

Pontos és: **ÓRÁK** 5 évi jótá-
lejobb : lás mellett!

Egyházi szentedények,
úrvacsora-kelyhek, keresztelő-kannák és
medencék, borkancsók.

Arany és ezüst ékszerek,
evő-eszközök, china-ezüst dísz tárgyak
részletfizetésre is.

Pontos
kiszol-
gálás

Jutá-
nyos
árak!

POLGÁR KÁLMÁN

műorás és ékszerész, az ev. ref. egyházak szállítója,

BUDAPEST, VII. Erzsébet-körút 29.

Javításokra s vidéki megrendelésekre különös gondot fordítok. Árjegyzék 2000 rajzzal ingyen és bérmentve.

100—12